Baba Tahirê Uryan

Mutlu CAN

Edîbanê edebîyatê kurdan yê klasîkî yê tewr verênan û muhîman ra Baba Tahirê Uryan, serra 935 de bajarê Kurdistanê Rojhelatî Hemedan de ameyo dinya.
5

Hewnê Şilîye

Bedrîye TOPAÇ

Seltenetê tîje qedîya û şilîya barîye bi ters hêdî-hêdî vara. Rîyê asmênî de bruşkî virsay. Kuçe de tena vengê çimanê yew cinîke û yew camêrdî ame hesnayene.
6

Elî Barût

Xurşîd MÎRZENGÎ

Elî Barûtî di nehîyeya Hênî de qerargeh nabî ro. Sirgunîyê ke kom kerdbî bi seyan bî. Qefle bi qefle dewan ra kom kerdêne. Zafê yîne malbatî û pîrekî bî.
7

EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Tarîxê Tirkîya de reya verêne serra 1991 de yew rojnameyê kurdkî weşanîya. Nameyê ey ***Rojname*** bi. Tede çend nuşteyê kirdkî zî estbî la bi kurmanckî bi. Ez bi nê rojnameyê wendişê kurdkî musaya.

O wext kurmancan zî nêzanayêne kurmanckî biwanê. Mîyanê hende nufûsî de belkî des merdiman nêzanayêne bi kurmanckî biwanê yan binusê. Ê çend kesê ke estbî zî Ewropa de bî. Nê da-vîst serranê peyênan de kurmanckî zaf aver şîye.
2

rojnameyo kulturî yo 15 roje

NEWEPEL

16-30 hezîrane 2011 | Hûmare: 7 | newepel@hotmail.com | Vaya / Fîyat: 1 TL

Netîceyê Weçînitişê Tirkîya yê 2011

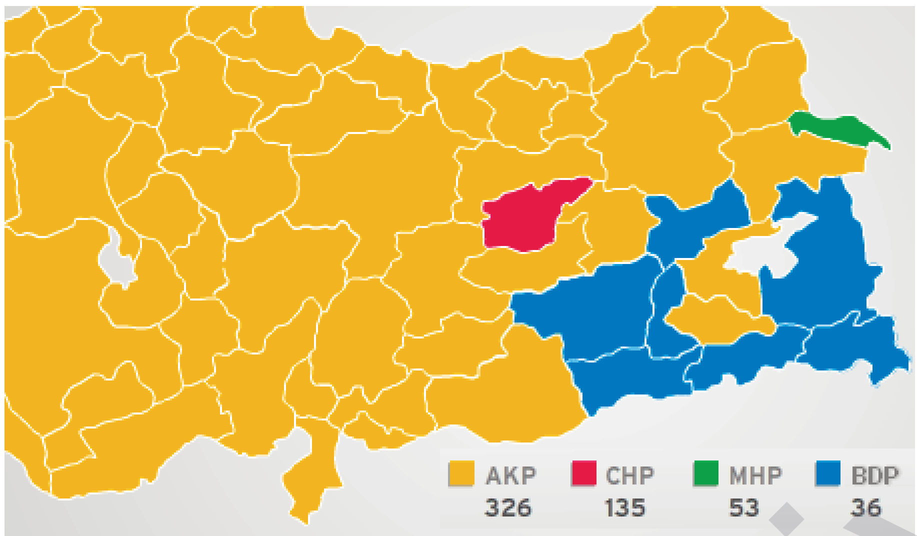

Netîceyê weçînayîşê parlamentoyî yê Tirkîya bellî bi. Partî û grûbanê kurdan Tirkîya de reya verêne weçînayîş de sey blok pîya hereket kerd û 36 parlamenterî weçînay.

Weçînayîşê pêroyî yê parlamenterîya Tirkîya de AKP û Blokê Kede, Demokrasî û Azadî ke hetê BDP ra organîze bîyêne serkewte vejîyay. Blokê BDP bi skorê xo yê tewr berzî yê tarîxê kurdan de 36 wekîlî vetî. Heto bîn ra AKP se ra pancas rayê Tirkîya girewtîy û 326 parlamenterî vetîy. AKP do reya hîrêyine bi tena sereyê xo hukmat rono. CHP û MHP vera AKP de nêeşkayî ser bikewê. CHP dorê % 26, MHP zî % 13 rayê Tirkîya girewtîy.

Îtifaqê BDP bi 36 wekilan hûmara wekilanê xo % 60 zêdna û 17 şaristanan de wekîlî vetîy. Blokê BDP Dîyarbekir de 6, Wan de 4, Culemêrg de 3, Mêrdin de 3, Şirnex de 3 û Îstanbul de zî 3 parlamenterî vetîy.
3

Rojnameyê Azadîya Welat Reyna Gêrîya

Rojnameyê Azadîya Welatî ke bi kurmanckî rojane weşanîyêno, cezaya 15 rojî girewtişî dîya ci. Telebê dozgerîya komare ya Îstanbulî ser o mehkema 12. ya cezaya girane ke wayîrê selahîyetê taybetî ya, xeber û manşetê ke nusxeya roja 12 hezîrane 2011 de weşanîyayê sedem nîşan da û 15 rojî cezaya girewtişî da bi rojnameyê Azadîya Welatî.

Qerarê mehkeme goreyê qanûnê çapemenîye madeya 25/2-3 ameyo girewtiş ke tede vano, ganî nusxeyê roja 12 hezîrane 2011 bêrê arêdayene û 15 rojî zî rojname nêvejîyo.

Na reya newin a ke rojnameyê Azadîya Welatî yeno girewtene. Û hetanî nika gelek xebatkar û rojnamegerê Azadîya Welatî tepîşîyayê.
3

Konferansê Serewedartişê Kurdan û Şêx Seîd

Rojanê 25-26 hezîrane 2011 de bi sernameyê "Serewedartişê Kurdan û Şêx Seîd" yew konferans Dîyarbekir de virazîyeno.

Konferans roja 25 hezîrane saete 10.00 de Merkezê Kulturî yê Cegerxwînî de dest pêkeno. Mehmet Bayrak, Tehsîn Sever, Metîn Aktaş, Qasim Firat û Felat Ozsoy sey panelîst konferans de qisey kenê. Nînan ra teber zî, temsîlkarê keyeyanê ke beşdarê hereketê kurdan yê serra 1925 bîyê, qisey kenê.
4

Seyîdxan Kurij: "Konseptî Şima Zaf Hol o"

Ma raşt vaci, ez zaf kêfweş bîya ki raya verîni paytextî Kurdistanî Bakurî d' şima yo komela g' kirdkî ser xebitîyena kerda a. Konseptî şima z' zaf hol o. Komelê şima yew komela sivîl a. Yanî sîyasî nîya. Beno g' mîyanî endamanî şima d' kesî ki fikrê yino sîyasî cîya-cîya bo la meselay zûn û kulturî d' şima imê pîye het, ina zaf muhîm a. NewePel zi yew gûma tarîxî ya.
4

www.arsivakurdi.org

EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Tarîxê Tirkîya de reya verêne serra 1991 de yew rojnameyê kurdkî weşanîya. Nameyê ey ***Rojname*** bi. Tede çend nuşteyê kirdkî zî estbî la bi kurmanckî bi. Ez bi nê rojnameyê wendişê kurdkî musaya.

Verî mi alfabe nas nêkerdêne. Mi herfa “**x**” sey “**îkz**” wendêne. Mesela, mi çekuya “**xebatkar**” sey “**îkzbetkar**” wendêne. Mi kurmanckî zî nêzanayêne. Coka mi çekuyê kurmanckî nat û wet ra, embazan ra pers kerdêne. Mi vatêne kurmanckî de “**îkzbetkar**” çi yo? Vatêne, beno ke na çeku hetê Botanî ra bo. Labelê eslê xo de çîyo winasî çin bi. O wext kurmancan zî nêzanayêne kurmanckî biwanê. Mîyanê hende nufûsî de belkî des merdiman nêzanayêne bi kurmanckî biwanê yan binusê. Ê çend kesê ke estbî zî Ewropa de bî.

Nê da-vîst serranê peyênan de kurmanckî zaf aver şîye. Kurmanckî resmî nîya la qasê yew ziwanê resmî, qasê ziwanê yew dewlete aver şîya, bîya wayîrê prestîjêkê zaf muhîmî.

Nê da-vîst serran de mi bi hawayêko senkronîk lebata averşîyayîşê kurmanckî taqîb kerde. Averşîyayîşê kurmanckî de di faktorê serekeyî estê: 1)**Rojnameyî**, 2)**Televîzyonî**.

Nê her di wasitayanê çapemenîye kerd ke kurmanckî hende aver şiro. Bi sayeyê rojname û televîzyonan bi hezaran kadroyê kurmanckî virazîyay. Xora kadroyê kamî estbê, kam wayîrê neferan bo, serdestî kewena destê ey. Kurmancê ma vanê “*Pirranî mêranî betal dike!*”

Eke merdim hetê nufûsî ra biewnîyo, helbet nufûsê ma kirdan (zazayan) kurmancanê ma ra zaf kemêr o. Ma kurmancanê teberê sînorê Tirkîya nêhesibnin, nufûsê ma bi zor çarine ra yewê kurmancanê zereyê Tirkîya yo. Labelê meselaya ziwan, edebîyat, huner û kulturî de apeymendişê ma tena taybîyayîşê nufûsî ra nîyo. Ez vana sedemo tewr sereke kêmî yan zî çinbîyayîşê **eleqe**yî yo. Dinya de çi kar beno wa bibo, eke merdim bala xo bido ser, merdim xo rê bikero derd, mumkin nîyo ke o kar destê merdimî ra bixelisîyo.

Hetê eleqeyê ziwanî ra, eke ma kurmancan û kirdan muqayese bikin, birastî ma kirdî zaf kêmî eleqe nîşanê kirdkî danê. Helbet apeymendişê ma de tena kêmbîyayîşê eleqeyî nîyo, gelek faktorî bînî zî estê. Mesela, ma zaf erey dest bi nuştişî kerdo. Kitabê ma yo tewr verên serra 1899 de weşanîyayo. Yanî serrêk badê rojnameyê kurmanckî.

Mabeynê vejîyayîşê rojnameyê kurmanckî û yê kirdkî de se û hîrês (113) serrî wext esto. Labelê no nêno a mana ke ma nêeşkenê kirdkî zî biresnin sewîyeya kurmanckî. Eke ma zerrî ra cehd bikin, eke ma her kes cayê xo ra mucadele bikin, ez vana ma eşkenê mîyanê da-des serran de gamanê zaf girdan bierzin.

Seba ciwîyayîşê ziwanêk rojname faktorêko zaf muhîm o. Mi sere de va, ez bi yew hûmara ***Rojname***yî musaya wendişê kurdkî (kurmanckî, zazakî). Dima zî mi hêdî-hêdî nuşt. Ez vana qey vejîyayîşê rojnameyê ma ***Newepel***î zî averşîyayîşê kulturê wendiş û nuştişê kirdkî de hêdî-hêdî yew tesîr keno. Ma hêvîdar ê ke ciwanê ma, xort û kênayê ma bala xo hîna vêşî bidê ser. Û esasê mesela, **eleqe**yêko hîna cidî nîşan bidê. Averşîyayîşê her çî de faktoro sereke **eleqe** yo.

Nika televîzyonan de vengê ma zaf kêmî yo. Heta, merdim eşkeno vajo ke televîzyonan de vengê ma çin o. Eke nat û wet ra, yew-di televîzyonan de bineyke bi kirdkî xeber û programê basîtî bêrê weşanayene zî, qet tesîrêkê înan o pozîtîf nêbeno. Coka ma rê yew televîzyon lazim o. Yew televîzyono ke seraser bi kirdkî weşane keno.

Eke ma kirdî xo rê yew kanalê televîzyonî awan bikin, yew kanalo aktîf ke roje 24 saetî safî bi kirdkî weşane keno estbo, ez vana qey ma mîyanê çend serran de kirdkî resnenê sewîyeya kurmanckî.

DERSA ZIWANÎ - 7 (Karî - I)

Amadekar: Roşan Lezgîn

Çekuyê ke cumle de bîyayîş, hereket, kerdiş û rewşe nîşan danê ra “**kar**” (fîîl) yeno vatiş.

Kirdkî de çend tewirê karî estê. Na derse de ma tena “**karê basîtî**” û “**karê pêrabesteyî**” ser o vindenê.

Karo basît ra çend nimûneyî: **berdene**, **eştene**, **kerdene**, **werdene**

Labelê karo pêrabeste çend çeşîtî yo.

a) Preverbo Yewheceyin + Kar

Preverb, yew çeku ya ke yena vernîya karî. Ge-ge yew preverb û yew kar pîya yewna karê neweyî virazenê. Yanî preverb + kar = karo pêrabeste.

Çend preverbê yewheceyinî: **a-**, **ci-**, **de-**, **pa-**, **pê-**, **ra-**, **ro-**, **tê-**, **ta-**, **war-**, **we-**, **we**.

Seke nimûneyanê corênan de zî aseno, eke antişê (çekim) karî de preverb karî dima bêro, kar û preverb cîya nusîyênê. Labelê eke antene de preverb karî ra ver bêro, preverb û kar pîya nusîyênê.

Karê ke hîna zaf nê preverban dima yenê û karêkê neweyî virazenê ra çend nimûneyî: **a**kerdene, **ci**gêrayene, **de**kerdene, **pa**nayene, **pê**şanayene, **ra**vistene, **ro**nayene, **tê**şanayene, **ta**dayene, **we**dartene

Nê karî, goreyê tayê şîweyan di çeşîtî ancîyênê. Tayê cayan de kar ke ancîno, preverb karî ra ver yeno. Tayê cayan de zî kar ke ancîno, preverb karî ra pey yeno. Nimûneyî: **a**kerd/kerd **a**, **ci**kerd/kerd **ci**, **de**kerd/kerd **de**, **pa**na/na **pa**, **pê**şana/şana **pê**, **ra**vist/vist **ra**, **ro**na/na **ro**, **tê**şana/şana **tê**, **we**dart/dart

b) Preverbo Zafheceyin + Kar

Çend preverbê zafheceyinî: **cira**, **pira**, **piro**, **têra**, **têro**, **pêro**.

Eke preverb zafheceyin, yanî yew hece ra vêşêr bo, preverbo zafheceyin û kar cîya nusîyênê. Yanî preverbo zafheceyin sey yew çekuye, kar zî sey yew çekuye xoser nusîyênê. Nimûne: **cira** kerdene, **pira** girewtene, **piro** dayene, **pêro** ginayene, **têra** kerdene, **têro** piştene.

Nê karî zî goreyê mintiqayan di çeşît ancîyênê. Tayê cayan de kar ke ancîno, preverb karî ra ver yeno. Tayê cayan de zî kar ke ancîno, preverb karî ra pey yeno. Nimûne: **pira** girewt/girewt **pira**, **piro** da/da **piro**, **pêro** ginay/ginay **pêro**, **têra** kerdîy/kerdîy **têra**, **têro** piştîy/piştîy **têro**.

Eke sey karî binusîyê, her di grûban de zî preverb û kar cîya nusîyênê. La eke sey nameyî binusîyê, pêrabeste nusîyênê. Nimûneyî: **pira**girewtiş, **piro**dayîş, **pêro**ginayîş, **têra**kerdiş, **têro**piştiş.

c) Name + Kar

Ge-ge name û kar yew karê neweyî virazenê. Nê çeşît karanê pêrabesteyan de name û kar cîya nusîyênê. Nimûneyî: **aw** dayene, **bawer** kerdene, **ca** ardene, **silayî** kerdene/**dawet** kerdene, **pers** kerdene, **war** kerdene.

ç) Sifet + Kar

Sifet û kar yew karê neweyî virazenê. Nê çeşît karanê pêrabesteyan de sifet û kar cîya nusîyênê. Nimûneyî: **berz** kerdene, **derg** bîyene, **gird** kerdene/**pîl** kerdene, **pak** bîyene, **qame** eştene, **sîya** kerdene, **sûr** kerdene.

d) Kar + Kar

Yew kar û yewna kar (karo ardimkerdox) yenê têhet, karêkê neweyî virazenê. Çekuyê nê çeşît karanê pêrabesteyan yewbînî ra cîya nusîyênê. Nimûneyî: **ameyene kerdene**, **ameyene vatene**, **dayene girewtene**, **dayene kiştene**, **dayene vatene**, **dayene wendene**, **dayene zanayene**.

e) karê îdyomkî

Ge-ge name + preverb + kar yan zemîr + name + kar yan zî name + zemîr + edat + kar yenê têhet û karê îdyomkî virazenê. Çend nimûneyî: **dest pêkerdene**, **xo ver ro dayene**, **fek eştene**.

Ferhengek

bitaybetî: özellikle
bruşk (n): şimşek
bûke (m): gelin
ciwîyayîş (n): yaşama
cu (m): yaşam
çapemenî (m): basın
dozgerîye (m): savcılık
edîb, -e: edebiyatçı
ewnîyayene: bakmak
gurr, -e: sık
hesnayene: duyurmak
huyayîş (n): gülme
komel (n): topluluk
komele (m): dernek
konetî (m): sinsilik
namzed, -e: aday
pabeste/a: bağlı
paytext (n): başkent
perritnayene: paralama
pîyabîyayîş (n): birliktelik
rewte (m): sırık
rojnameger, -e: gazeteci
rusnayene: göndermek
selahîyet (n): yetki
serkewtiş (n): başarı
şermezarkerdiş (n): kınama
şîirkî: şiirsel
tavilî: derhal, hemen
taybetî: özellik
temen (n): ömür
tirafî (m): köz öbeği
weçînayîş (n): seçim
wendekar, -e: öğrenci
wendox, -e: okur
weşanîyayene: yayınlanmak
yewbîyayîş (n): birlik

www.arsivakurd.org

Netîceyê Weçînayîşê Tirkîya yê 2011

Weçînayîşê pêroyî yê parlamenterîya Tirkîya de AKP û Blokê Kede, Demokrasî û Azadî ke hetê BDP ra organîze bîyêne serkewte vejîyay. Blokê BDP bi skorê xo yê tewr berzî yê tarîxê kurdan de 36 wekîlî vetî. Heto bîn ra AKP se ra pancas rayê Tirkîya girewtîy û 326 parlamenterî vetîy. AKP do reya hîrêyine bi tena sereyê xo hukmat rono. CHP û MHP vera AKP de nêeşkayî ser bikewê. CHP dorê % 26, MHP zî % 13 rayê Tirkîya girewtîy.

Îtifaqê BDP bi 36 wekilan hûmara wekilanê xo % 60 zêdna û 17 şaristanan de wekîlî vetîy. Blokê BDP Dîyarbekir de 6, Wan de 4, Culemêrg de 3, Mêrdin de 3, Şirnex de 3 û Îstanbul de zî 3 parlamenterî vetîy.

Bajarê kirdan (zazayan) ra Çewlîg de reya verêne yew parlementer nameyê kirdan ser o ame weçînayene. Çewlîg ra AKP 2, BDP bi namzedo xoser 1 wekîl vet. Namzedo xoser yê BDPyî Îdrîs Baluken % 23,9 rayê Çewlîgî girewtîy.

Dêrsim de weçînayîş bi faktorê Kemal Kiliçdarogluyî ra CHP hîna zaf rayî girewtîy û di wekilî vetîy. Dêrsim de CHP % 56,2, AKP % 16,2 rayî girewtîy. Goreyê nê netîceyî Qemer Genç û Huseyîn Aygun parlamento de CHP ra Dêrsimî temsîl kenê. Dêrsim de namzedo xoser Ferhat Tunç % 22,9 rayî girewtîy la nêeşka vejîyo.

Herçiqas weçînayîşê pêroyî yê 12 hezîrane 2011 de nêmeyê kurdanê Bakurî rayê xo day partîyanê tirkan la hewna zî seba ke reya verêne kurdan pîya hereket kerd, coka nê weçînayîşî de hem serkewtiş hem zî tecrubeyêko muhîm qezenc kerd.

Azadîya Welat Reyna Ame Girewtene

Rojnameyê Azadîya Welatî ke bi kurmanckî rojane weşanîyêno, cezaya 15 rojî girewtişî dîya ci.

Telebê dozgerîya komare ya Îstanbulî ser o mehkema 12. ya cezaya girane ke wayîrê selahîyetê taybetî ya, xeber û manşetê ke nusxeya roja 12 hezîrane 2011 de weşanîyayê sedem nîşan da û 15 rojî cezaya girewtişî da bi rojnameyê Azadîya Welatî.

Qerarê mehkeme goreyê qanûnê çapemenîye madeya 25/2-3 ameyo girewtiş ke tede vano, ganî nusxeyê roja 12 hezîrane 2011 bêrê arêdayene û 15 rojî zî rojname nêvejîyo.

Na reya newin a ke rojnameyê Azadîya Welatî yeno girewtene. Û hetanî nika gelek xebatkar û rojnamegerê Azadîya Welatî tepişîyayê. Nika 9 rojnamegerê Azadîya Welatî tewqîfkerde yê. Nînan ra tewr peynî de roja 9 hezîrane 2011 de xebatkara rojnameyî Dilşah Ercan rê 8 serrî 6 aşmî ceza ameye birnayene.

Verê cû zî wayîrê îmtîyazî û mudirê karê nuşteyan yê rojnameyî Wedat Kurşunî rê 166 serrî û 5 aşmî ceza amebî birnayene. La dima, na ceza mehkema temyîzî de amebî xeripnayene. Labelê rûniştişê roja 9 hezîrane de bi sedemê endamîya rêxistine 10 serrî û 6 aşmî ceza ameye dayene.

Rîyê tedaya dewleta tirkan ra rojnameyê Azadîya Welatî mecbur mend ke serrêk de 6 mudiranê karê nuştişî bivurno. Nika hîrê mudirê karê nuştişî yê rojnameyî Wedat Kurşun, Ozan Kiliç û Emîne Demir ke pêser o înan rê 350 serrî cezaya hepsî birnîyabîy tewqîfkerde yê.

MEŞKE

Mehmed Seyîdalîoglu

Hûmara şeşine ya rojnameyê Newepelî de nuştox Murad CANŞADÎ derheqê “**meşke**” de çîyê wêşî nuştbî. Heval Muradî rê îtya ra hetanî uja zaf sipas keno.

Vatena mi a wa ke derheqê meşke de di-hîre çîyan binuşnî.

Ez wazeno ke resmê corî ser o tarîf bikêrî. Goreyê resmî ra, daro ke mordemî tepişto, nameyê ê darî “**çêrî**” (kêrî) yo. Nê darî di heb ê. Her di çêrîyan mîyan de kî yew daro derg esto. Nameyê ê darî kî “**lolêb**” o. (*)

(*) Namê nê hacetanê meşke bi fekê Gimgimî amê nuştenê.

Testê Gonî ra Emrê Merdimî Bellî Beno

Goreyê yew xebera ke rojnameyê Independent de manşet ra weşanîyaya, testê gonî ra bellî beno ke emrê merdimî çiqas mendo.

Testê gonî yo ke nîşan dano merdim çiqas leze pîr beno, emser peynîya serre de do Îngilîstan de pîyase de bi 400 sterlîn, yanî 1000 lîra bêro rotiş.

No test parçeyêko heyatî bi nameyê “telomer” ke sereyê kromozonanê her merdimî de estê, peymaweno. Pisporî vanê, dergî û kilmîya *telomer*an tam nawnenê ke merdim çiqas leze yan hêdî pîr beno. Dergî û kilmîya *telomer*an nîşan danê ke emrê merdimî yo bîyolojîk yê kronolojîkî ra zêde yo yan ney.

Pisporî vanê netîceyê nê testî de bi hawayêko qetî nêno zanayîş ke çend serrî û çend aşmî emrê merdimî mendo. Labelê merdim eşkeno texmîn bikero kesê ke *telomer*ê înan kilm bîyê, verê wayîrê *tolemer*anê dergan mirenê.

Rojnameyê Independent dano zanayîş ke pisporan vato no testê gonî nê da-des serranê vernîya ma de do tam vila bibo. Labelê ser o zêdnenê ke ganî no test binê kontrolêkê etîkî de bêro kerdiş. Çunkî îhtîmal esto ke tayê însanî qayîl nêbê ke emrê xo yê rastî bizanê. Tayê pisporî zî vanê, beno ke no test bibo sedem ke îksîrê sexteyî yê ciwanîye pîyase de hîna bêrê rotiş.

Cotê Pîyangoyan

Merdimêk rê pîyango ra pereyêko zaf vejêno. Cinîya xo ra zî nêvano. Serê sibayî rew keye ra vejîno ke şiro peranê xo bigîro. Tam yeno nêmeyê rayîrî, telefonê ey cenîyeno. O ke gêreno vistoreyê ey o. Vano:

- Ti kamca yî zama?
- Xeyr o? Ez teber a ya.
- Lez bê keye.
- Se bi? Zaf acîl o.
- Lez bê! Eta mi!...
- Qey nêweş a?
- Nê! Sereyê ma weş bo, şî rehmet!

Mêrdek telefonê xo padano û cayê xo de tuncikîyeno erdî ser. Huyeno vano:

- Ez qurbanê Homayî bî, dano ha dano, dano ha dano!

Nuştox: Mistefa Ertem

Konferansê Serewedartişê Kurdan û Şêx Seîd

Yadîn Beg

Rojanê 25-26 hezîrane 2011 de bi sernameyê "Serewedartişê Kurdan û Şêx Seîd" yew konferans Dîyarbekir de virazîyeno.

Konferans roja 25 hezîrane saete 10.00 de Merkezê Kulturî yê Cegerxwînî de dest pêkeno. Mehmet Bayrak, Tehsîn Sever, Metîn Aktaş, Qasim Firat û Felat Ozsoy sey panelîst konferans de qisey kenê. Nînan ra teber zî, temsîlkarê keyeyanê ke beşdarê hereketê kurdan yê serra 1925 bîyê, qisey kenê.

Roja verê konferansî, yanî 24 hezîrane 2011 de badê nimajê îneyî, organîzatorê konferansî şêlikî reyde semtê Berê Koyî yê Dîyarbekirî de 47 hebî qerenfîlan cayê definkerdişê şehîdanê serra 1925î de ronanê.

Berê Koyî de yew beyanatê çapemenîye zî yeno dayene. Beyanatê çapemenîye de dewlete ra yeno waştene ke heme belgeyanê dadgeha îstîqlalî ya Dîyarbekirî eşkera bikero, cayê mezelê Şêx Seîd, Seyîd Riza, Seîdê Kurdî û heme şehîdanê bînan nîşan bido û miletê kurdî ra ozrê xo biwazo.

Konferans û aktîvîteyî hetê komela Dîcle-Feratî ra organîze benê.

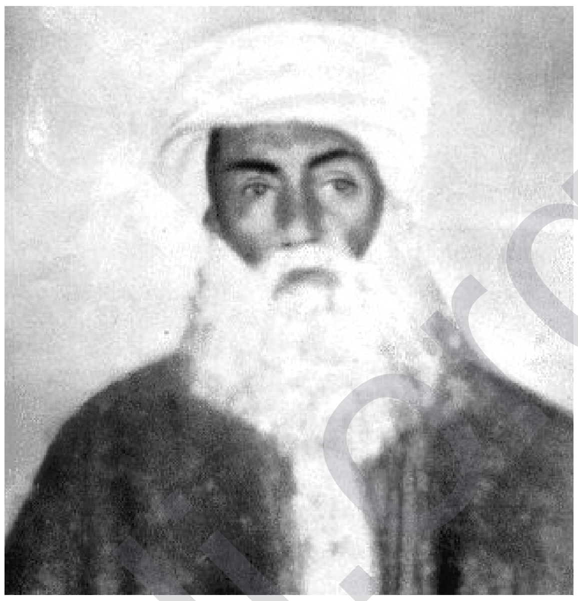

Seyîdxan Kurij: "Konseptî Şima Zaf Hol o"

Nuştox û cigêrayox birêz **Seyîdxan Kurij**î derheqê komela ma **Ziwan-Kom** û rojnameyê ma **Newepel**î de fikr û hîsê xo wina îfade kerdî:

Ma raşt vaci, ez zaf kêfweş bîya ki raya verîni paytextî Kurdistanî Bakurî d' şima yo komela g' kirdkî ser xebitîyena kerda a. Konseptî şima z' zaf hol o. Komelê şima yew komela sivîl a. Yanî sîyasî nîya. Beno g' mîyanî endamanî şima d' kesî ki fikrê yino sîyasî cîya-cîya bo la meselay zûn û kulturî d' şima imê pîye het, ina zaf muhîm a.

Ez raşt nivînena g' komelî kulturî, komelî ki zûn û kultur ser xebat kenî, pabesteye yew xeta sîyasî bîy. Komela şima zûn û kulturî ser xebitîyena û giredayîyê yew xeta sîyasî nîya. Ez inay zaf muhîm vînena. Çimkî xebatê zûn û kultur gereka xwi ser ib, azad ib, pabestê îdeolojî û sîyasetî rojane nîye b'.

Ez hêvî kena g' ina komele merdimî g' wazenî kirdkî ri xizmet bikî înîn ri bib' yew platformo muhîm.

NewePel zi yew gûma tarîxî ya. Kovar û kitabî zaf niwenîyenî. La rojname ûna nîyî. Mîyûn şarî ma d' kulturî wendişî kovar û kitabûn kêm o, la wendişî rojnameyî esto. Cueka rojname zaf muhîm o. NewePel zaf gird nîyo û ercûn o, her kes eşkeno biêrn, biwin. Hûnc rojname eşken bires her ca, bires her kesî. Cueka rojname zaf muhîm o. Ez vûna gereka zûnî rojnameyî yew zûno teorîk nîyebo, zûnî xwi şenik ib, hêna hol beno.

Semedî rojnameyî NewePelî z' semedî komelê Ziwan-Komî zi çi dêst mi ra bîyer ez kena.

ŞERMIZARKERDIŞ!

Newepel, rojnameyê kirmanckî (zazakî) yo. Safî bi kirmanckî rojname, welat de newe vejêno. Hûmara şeşine zî vejîya. Çende baş bi. La hûmara pancine, polîsanê asayîşê Çewlîgî dest ser na û tada kerde vilakerdoxî.

Tada, heqaret û bêqanûnî dest rojnameyî ser nayîş suc o. No semed ra selahîyetdarê Newepelî şîy Çewlîg û gerreyê sucdaran kerd. Ma zî piştî (destek) danî bider. Hol kerdo.

Nika ra pey zî ko mudaxeleyî bibî. Lazim o ke nuştox û wendox û roşinvîrî qarşî vejîyî, reaksîyon binawnî. Nufûsê kirmancan (zazayan) goreyê îstatîstîkî qetî bellî nîyo çind o. Goreyê texmînê mi, panc mîlyonan ra vîşîr o. No zî yew kîtleyo tay nîyo.

Vetişê rojnameyê kirmanckî (zazakî) hol o. La inawa (wina) asan (rehet) zî nîyo. Vanî dûrî ra vengê veyveyî weş yeno. Eke ma destek bidî qezeteyê xo û bikî gird (xişn) ko verê hewte de reyê (hewê), dima zî rojane neşr bibo. Lazim o ke ma Newepelî bigêrî (bierînî), biroşî. Eke kemaneyê ey bibî ma mesulan û selahîyetdaran vîr fînî. Zengînê ma goreyê wezîyetê xo gerek rojnameyî rê ardim bikî. Nika waştişê ma nê yî.

Tirkîya de bêhuqûqîye bêhasab a. Kiştiş, asîmîlasyon û dest nayîş rojname, kovar û kitaban ser dewam keno. Derheqê nêzdîyê hewtay rojnameger û nuştoxan de dewa abîyî. Tayê rojnameger û nuştoxî bî mehkum û hepisxane de yî. Têyê mehkumî zî xeyrî mewquf î, yanî tewqîfkerde nîyî. Nînan ra yew mîsale (nimûne) rojnameyê Azadîya Welatî ra Wedat Kurşunî rê se û şeştî û şeş serrî ceza birnîyaya. Tirkîya û cîhan ra gelek reaksîyonê şermezarkerdişî ameyî. Labelê serekwezîrê Tirkîya ra veng nêvejîya.

Ez semedê heme mudaxeleyanê na polîtîkaya xelete (şaşe) sucdaran şermizar kena û selahîyetdaranê dewlete ra pawena ke wa tabîê (pabesteyê) dewleta huqûqî bî. Ma naye zî îlawe bikî, wa huqûqê enternasyonalî zî xo vîr ra nêkî.

Dîyarbekir,
10 hezîrane 2011
Hesenî Giran

MEKTUBE

Merheba heval Roşan

Destpêk de ma selam û rêzên (hurmetanê) xo şima rê rişenê. Xebatê şima de serkewtin wazenê.

Umbazo delal,

NEWEPEL resa ma dest. Bi raştî ma zaf keyfweş bî. Ma zî nê rojanê peyênan de qandê perwerdeyê ziwanî nîqaş kerdê. Ma çend umbaz ê. Ma vat ku, ma xo rê ziwanî ser o bişuxulîyê. Labelê ma het çawkanî (çimeyî; materyalî) çinî yê. Bi raştî, di nê nîqaşê ma de rojnameyê şima resa ma dest. Xora ma zî geyrayê çîyê wuna.

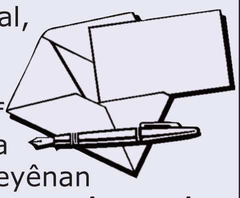

Umbazo erjaye,

Sey ke ma cor zî va, ma wazenê ziwanê xo ser o bigureyê. Qandê ney, ma şima ra alîkarî wazenê. Ma rê ferheng û qandê hînkerdişê (musayîşê) ziwanî pirtukî (kitabî) lazim ê. Şima hîn hal zûnî. Coka ma çî nêwanê (nêvanê). Xora ma nameyê pirtukan zî nêzanê. Na babete de şima ma rê alîkar bê, ma zaf keyfweş benê.

No nameyo (mektub) yewin o ke ma kirdkî nusenê, la ma hol (baş) nêzanê. Coka kêmahîyê ma estbo zî ma bibexşne. Anika çîyo ke ma vacê no yo. Xora ma zaf nêzanê. Wextê vernî de alîkarîya şima ma rê hol beno.

Verî ke ma peynî bidê namê xo, fina zî ma selam û rêzê xo rişenê, xebatê şima de serkewtin wazenê.

Bi hêvîya rojanê azadan ku ma pê bivînê. Bimanê weşî de.

01.04.2011
Murat BAKUDAN
û Erdal DEMİR
E Tipi Kapalı Cezaevi B – 10
Elbistan / K. Maraş

www.arsivakurdi.org

Baba Tahirê Uryan

Mutlu CAN

Edîbanê edebîyatê kurdan yê klasîkî yê tewr verênan û muhîman ra Baba Tahirê Uryan (Hemedanî), serra 935 de bajarê Kurdistanê Rojhelatî Hemedan de ameyo dinya. Terîqeta hêzdare yê dewrê xo ra pîrê Ehlê Heqî yo. (Mîyanê kurdan de tarîx ra nat pîr û derwêşanê girsan ra "Baba; Bave; Bav" eno vatene. Zey Baba Mensur, Baba Munzur, Baba Goşkarî…) Şîîranê xo lehçeyanê kurdkî ra bi lurrkî nuştê. Rayberanê edebîyatê nuştekî yê kurdan ra yew o.

Ey Heq hawarê zerrîya mi biheşne
Kesê bêkesî ti yî, ez menda bêkes
Heme vanê "kesê Tahirî çin o"
Heq yarê min o, çi hacet bi kesî

Bi fikrê xo yê felsefî û tarzê xo yê şîîrkî xo ra dima Ehmed Yesewî, Mewlana Celaledînê Rumî, Feqîye Teyran, Melayê Cizîrî, Ehmedê Xanî û hema xeylê şaîr û mutesewifan ser o tesîr kerdo.

Îlahî ez şorî leyê kamî, şorî leyê kamî?
Ez ke bêdest û pa ya, şorî leyê kamî?
Heme mi biqewirnê ez yena leyê to
Eke to ra biqewirîyî, ez şona leyê kamî?

Baba Tahîrê Uryan, alim û derwêşanê tewr verênan yê kurdan ra yo. Seba ke vêşan, perîşan û hema-hema uryan (rût) gêrayêne, coka mîyanê şarî de nameyê "uryan"î girewto.

Ez nêzan kamî ez viran û uryan kerda
Ez ke celad a, kamî ez bêcan kerda
Xençerêk bidîn ez sêne raqelişnî
Ez bivînî ke eşqî çi bi can kerdo

Serra 1019 de Hemedan de merd. Mezelê Baba Tahirî ke nika kerdo muze, zîyaretgehanê pîrozanê şarî ra yew o.

Keso ke aşiq o can ra nêterseno
Aşiq zincîr û zindan ra nêterseno
Zerrîya aşiqî zê vergê vêşanî ya
Ke o heyheyê şiwanî ra nêterseno.

Serra 1880 de oryantalîst Edward Fritzgerald 260 çaraneyê ey arê day. Nê çarînî verî Îran de (1927), dima Îstanbul de (Kültür Bak. Yay. 1989) weşanîyay. Hetê Sabah Karayî ra tercumeyê kurmanckî bîy (Weşanxaneya Nûbiharê,1991-2010)

Gelek şîîr û nuşteyê Baba Tahirî bi nameyê "**El-Kelîmatul-Qisa**" yew kitab de ameyê kom kerdene. Û vateyê ey ê wecîzî kî bi nameyê "**El-Futuhatul Rebbanîye Fîl Îşaretîl Hemedanîye**" de ameyê kom kerdene.

Baba Tahîrî ra Kerametêk (Meselêk)

Goreyo ke yeno vatene, Baba Tahir rojê wendekaranê medreseya Hemedanî ra pers keno ke seba îlim bimuso ganî se bikero. Wendekarî yarênîya xo pê kenê û vanê, ganî ti yew şewa zimistanî mîyanê na awa cemedîyaya ya hewze de derbaz bikerî. Roja bîne şodir nîyadenê ke çi bivînê? Baba Tahir rût û uryan mîyanê awe de ha payanî ra. Baba Tahiro ke rîyê ey bi nûrê îlmî beriqîno, vano:

- Mi şewe kurd derbaz kerde, ez şodir ereb hêşar bîya.

Çend Çarînê Bînî

Delal her di çimê mi qesrê to yê
Mîyanê her di çimanê mi cayê payê to yo
Ez tersena ke ti xafil game bierzê û
Bijangê mi bidejnê payanê to

Eke destê mi bireso çerxa feleke
Ez do gelêk çîyan bipersî ci ra
"To dayo yewî se tewir nîmet
Ê binî rê nanê cewî û tebê gonî"

Zerrîya mi derdê to ra her dem xemin a
Balişnaya mi kemere, doşegê mi zemîn o
Sucê mi o yo ke mi to ra hes kerdo
Ma her kamo ke to ra hes kerd zerrîgonin o

Bê to yew dem zerrîya mi şad nêmanena
Ez ke rîyê to bivînî xem nêmaneno
Eke derdê zerrîya mi pare bikerê
Zerrîyêka bêderde alem de nêmanena

Not: Mi no nuşte û çarînê Baba Tahirî nê çimeyan ra tercume kerdî:
1) Xebata Faysal Yamanî (Mi rê xusus î bi e-mail ruşna.) 2) Baba Tahirê Uryan, Dubeytî, Wergerandina ji Lurî: Sabah Kara, Weşanên Nubiharê, İstanbul, 1991 3) Baba Tahir Uryan ve Şiirleri, Çeviren ve Hazırlayan: Ömer Kavalcı, Kültür Bk. Yay., Ankara, 1989

Mewlidê Kirdî - VI (Ehmedê Xasî)

Eno Mebhesê Emrê Homa yo Qey Qeleme

Be'dê cû va, "Ey qelem nûştiş bike!"
Va "'z di emrê to de wa, vatiş bike!"

Va, "Binûsne! Yew çinîk o 'xeyrê min,
hem Muhemmed qasid o qey emrê min!"

Weqto ana va, şinawut ay qelem.
Tavilî şî secde û bêheş bî hem.

Secde ra weqto wurişte, "Rebena!"
Va, "Ti xellaqê min ê, ez vînena.

Labelê kam o kû namey yê hema
ame nûştiş nameyê to dir bi ma?"

Xaliqî va, "Ewwel û axir ez a!
Yo zî mehbûbê min o, 'aşiq eza a.

Ger bi qeybê hubbê yê nêbay mi zî
çîke nêardê wucûd û nê ti zî."

Va, "Binûsne, her çî 'isyanî biko,
yo go hîssey yê ci rê agir biko!

Her çî nêgreyro bi 'eksê emrê ma,
heqqê yê fîrdews o, dîtiş wechê ma."

Ummetê peyxemberanê basefa,
pêro anû nûştî hetta Mustefa.

Ummetey yê rê zî dest pêkerd qelem
kû binûsno vaco, yê zî kel-umem.

Tavilî heybet girot vinderte hem.
Xaliqî va, "Bes teeddub, ya qelem!"

Heybetan ra bî di şeqqî, secde berd.
Be'dê secdî va, "Çi vacî, Rebbo ferd!"

Va, "Binûsne! Ummetey yê rê surûr.
Ummetun muznîbetun rebbun xefûr."

Yo sebeb ra sunnet o şeqqê qelem,
weqtê qet'ê ma biker, ey zel-himem.

Be'dê cû nûştî heme teqdîrî tam,
çi bibo peyda, îla yewmil-qîyam.

Wazenê ger ma xelassîya temam,
vatişê ma, es-selatu wes-seleam.

Transkrîbe: Roşan Lezgîn

HÊNÎYÊ NÛRÎ RA

"Bismîllah"e destpêkê heme xeyran a. Ma zî verî bi aye dest pêkenî. (…)

Pers: Ma yew heq danî ê merdiman ke nîmetanê Homayî danê ma. Ecêba Homayo ke wayîrê heqîqî yê nê nîmetan o, çi fîyat wazeno?

Cewab: Belê. O mun'îmê [wayîrê nîmetan, rizqan û sebeban] heqîqî, bedelê nê nîmetan û malê xo yê qîymetinî, ma ra hîrê çîyan wazeno; yew zikir o, yew şikir o, yew fikir o.

Vernî de "Bismîllah"e zikir o. Peynî de "Elhemdulîllah" şikir o. Orte de zî merdim bifikirîyo ke nê nîmetî têde (pêro) ê mucîzeyê qudretê Ehed û Semedî yî, xeleta rehmeta Ey î, no zî fikir o.

Çime: Kullîyatê Rîsaleyê Nûrî, Vateyo Yewin ra tercume: Serdar Bedirxan

www.arsivakurdi.org

Rewşa Dara Hênî Ser o

Enwer YILMAZ

Dewlete nameyê Dara Hênî kerdo "Genç" û waşto ke şarî zî bikero tirk. Labelê ma honyenî Dara Hênî di însanî "gencî" (xortî) nêmendê.
Ê ke mendê zî zafî înan şînî memleketê bînan di karkerî kenê. Zafê nufusê Dara Hênî extiyar û cînî yê. Xora kar û gure zî çîn o.

Ciwîyayîş mabeynê keye û qeweyî di şino yeno. Milet bêwayîr mendo û bêhevî kewto. Ê ke waşto wayîr bivejîyo, qetil bîyo, surgun bîyo. Bevengîye serdest bîya. Dewlete seke biwazo heyf bigêro, dest eşto heme çî. Qet nêverdena pel bileqo. Her ko di qereqolêk, her mehla di mektebêk ronaya.

Mîyanê Dara Hênî di yow mektebo yatilî viraşto. Uca di bitaybetî kênekanê ma asîmîle kenê. Kênekanê bînan zî nameyê dînî ser o qursê Quranî di asîmîle kenî. Eke mekted di asîmîle nêbî, heme metodan şuxulnenî. Dewlete sîstemê xo no hawa ronayo. Xo rê merdimanê beêslan hedre kena.
Nê zorî ver zaf keye û kesî zî bar kerd şî şarîstanan û welatî bînan. Dara Hênî di no sîstem hem beno sedemê feqîrî hem zî ardim kenê vila. Bi nê metodî miletî xo ra girê danê. Ez şahid bîya, zereyê çarşî di verê weçînayîşî, partîyêk cînîyan rê nan kerdêne vila. Sereyê merdimî panc hebî nanî dayêne. Ê ke no milet ardo na merhele sucê înan o. Sucê xo no hawa temernenî. Labelê na feqîrî qeder nîya. Wext do bîyero, dewran bibedelîyo.

ha asîmîleyî dima. Çime dewlemend o. Labelê şar feqîr o. Xortî ma zî hanî yê teber di. Zafî hê teber di, înşatan di emeletî kenê. Labelê bi rehetî nêeşkenê emeletî zî peyda bikerî.

Ancî ê hevalî qisey kerd. Va, wextêk şeba xebate şîyêne Edîrne. Înşat di mabeynê kirdanê ma û lazan di qewxe virazîyeno. Inî vanî nê "terorîst" ê. Polîsî yenê kirdanê ma benê dekenê ereba. A esna di çend hebî tutî yenê verê polîsan. Tutî

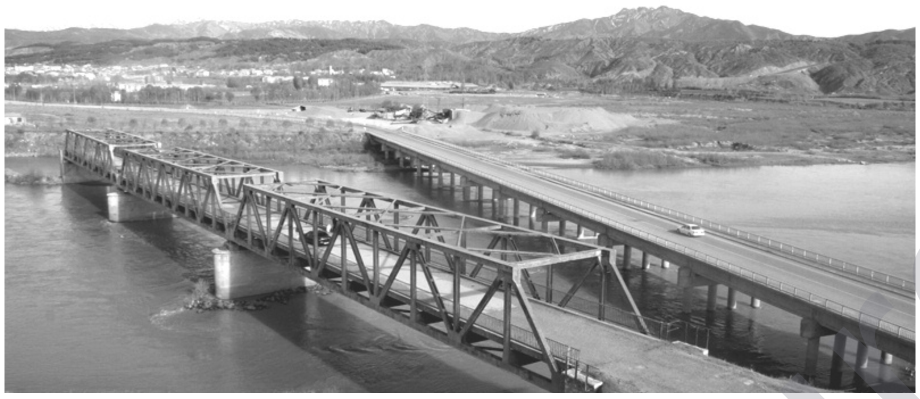

Ez çend rojî verî Dara Hênî de bîya. Ombazek qisey kerdêne vatêne, koyanê ma di maden esto. Ê madenî di asin vejîyeno. Ê asinî binê erdî ra vejenê bar kenê benê Karabuk û Îskenderun. Vatêne yew fabrîka bîyêne, o asin Dara Hênî ra 150 serre bes bi. La dewlete ewulî

polîsan ra vanî "nê kom ê hê ereba di?" Polîsî vanê nê "terorîst ê." Tutî vanê "abi abi valla biz hiç terörist görmemişiz, bize bi gösterin Allah aşkına!" Polîsî înan mojnenî tutan. Tutî honenî, vanê "e abi bunlar insandır!" Polîsî vanê "he ya bunlar insandır."

Heqî Kesî Kesî rê Nêmaneno

Cemal AZIJ

Yo ruej xizmetkarê yo begî kiwêr bêg aw dûno. Zerê kiwerî di yo gula sûre esta. Xizmetkar ownêno yo bilbil ame, guli paritna û perra şi.

Xizmetkarê begî vûno, înke ez se bikîr. Senî beg ra vajî bilbil ame gulê to peritna û şi. Wurzen şin huzir bêg. Begî ra vûno, ez wazen yo xeberi bidî to. Beg vûn, kerem bik, vaj. Xizmetkar vûn, mi kiwer awk dên. Mi dî yo bilbil ame mîyanê kiwêr, şi ver gulê to û guli peritna, rema şi.

Beg xizmetkarê xo ra vûn, qet meqehrî, heqê guli bilbilî r' nêmûnen. Beynati ra yo çend ruej şîn, xizmetkar hona ho kiwer awk don. Anên o bilbil ame sêr yo gilê dari di vinert. Onên, zereyê dari ra yo mar vejya, bilbil tepişt û werd.

Xizmetkar ben şa. Vûn ez şêr xeber bid begî. Şin huzîr begî. Begî ra vûn, ê bilbilê ke gulê to peritanayne, êr ame nişt gilê dari. Zereyê dari ra yo mar vejya, bilbil eşt xu fek, werd. Beg xizmetkarî ra vûno, zaf şa mebi. Heqê gulê bilbilî r' nêmend, la heqê bilbilî z' ma r' nêmûnen.

Beynati ra yo çend ruêj şîn. Xizmetkarê begî mîyanê kiwerî d' bîn dari d' kot ra. Hesyen xu ke mar alozîyayo linga yi ra. Wurzen xu ser, ard ra huyeyê xu gên, pê mar kişen. Bajê, vaz dûn, şin xeber dûn begî. Begî ra vûn, ê mari ki bilbil werd, êr mi o mar kişt. Beg vûn, şa mebe. Heq marî z' xizmetkarî r' nemûnen.

Beynati ra yo çand ruêj şîn. Xizmetkar vejên serê dari, tuyan wen. Onên ki beg û xonima xu hê baxçi d' verar şîyê yobînan, hê yobînan ra hes kên. Xizmetkar xu nimneno, yin sêr ken. O ari d' dari leqen, xizmetkar ginen ardi r'. Beg venden eskerûn xu, vûn în berîn sereyê yi tira bikîn. Eskerî yen xizmetkarî ben, vûn wesyêt xu bik, ma sereyê tu tira ken. Xizmetkar vûno wesyet mi îna ya. Şêrîn begî ra vajîn, xizmetkarê to vûno begî ra vajîn, heqê guli bilbilî r', heqê bilbilî marî r', heqê marî xizmetkarî r' nêmend. Heqê xizmetkarî z' begî r' nêmûnen! Eskerî şîn begî ra vûnê, xizmetkarê to îna vûno. Beg eskerûn ra vûn, şêrin ê veradîn. Wa belayê xu Homayî ra vîn.

Vateyê mi o yo ke, hetanî êr, kûm yo miletî heqê ma înkar kerdo, ma sêr zulim nayo rûe, dewê ma veşnayê, ziwanê ma girê dayo, Homa heqê ma înan ra bigiro.

Hewnê Şilîye

Bedrîye TOPAÇ

Seltenetê tîje qedîya û şilîya barîye bi ters hêdî-hêdî vara. Rîyê asmênî de bruşkî virsay. Mundîya Hezretî Fatma hewt rengê xo yê rindekî arê kerdîy. Kuçe de tena vengê çimanê yew cinîke û yew camêrdî ame hesnayene. Vengê bînan bi bêvengîye qayîte înan kerd.

Camêrd hendayê Dîcle xemgîn bî. Zerrîya ey de adirê dewanê dûrîyan veyşayêne. Ey huyayîşê xo şewe de caverdabî. Vengê ey pirr lej bî. Çimê ey sey geme bî. Tarî û xorîn… Vengê çimanê ey de teynayîye meyman bîye.

Cinîke hendayê Munzurî qefelîyayî bîye. Zerrîya aye de şilîya payîzî varayênê. Aye huyayîşê xo tarî de caverdabî. Vengê aye pirr heyf bî. Çimê aye sey koyan bî. Tirr û kemerin… Vengê çimanê aye de hewrê tarî meyman bî.

Her di kî bermayîşê ra ameybî na dinya û her dem jubîn gêraybî. Demê xeletî de, cayo xelet de ameybî têhet. Zaf erey mendbî. La reyna kî çimê înan peşmerîyayêne. Çunke ê leteyê jubînî bî û na dinya de rastameyîşêko erey înan rê bîbî dîyarî.

Cinîke bi çimanê xo vat:

- Cu bê to zaf giran bî, rayîrê to pirrê telî bî. Mi seba to her şewe ruhê xo rusna rîyê asmênî. No semed ra ez her şewdir bêruh rîyê hardî de geyraya. Mi seba to vengê xo vîndî kerd. La hewna zî to geyrayîş zaf weş bî.

Camêrdî zî bi çimanê xo vat:

- Cu bê to mi rê zî zaf giran bî, rayîrê to pirrê kardî bî. Mi seba to çimê dinya veşnayî. No semed ra ez bêçiman mendo. La hewna zî to geyrayîş zaf weş bî.

Cinîke ruhe xo rusna zerrîya Dîcle. Camêrdî zî çimê xo rusnayî zerrîya Munzurî. Şilîye xo peritna û berma. Camêrd û cinîke peyê xo çarna yewbînî, şîyî. Çunke ê yew parçe bî. Qet jubînî nêdejnayênê. Û badê ageyray reyna ewnîyayî pêra. Cinîke herre de şîye, vînî bîye. Camêrd awe de şî, vînî bî. Zaf erey bo zî wext wextê heskerdîşî bî. Seltenete şilîye de herre û awe bî yew leşe…

No yew hewn bî. Hewnê şilîye bî. Tena tayê merdiman û tayê estareyan no hewno niminite dîbî. Şilîye hîna ke tîje nêameya, hesrê çimanê xo girewtî û şîye bi hewnêkê neweyî…

Axayo Nêribij û Elî Barût

Xurşîd MÎRZENGÎ

Dadîya ke şer de panc lajê aye amebî kiştiş, serê rayîrê surgunî de ana vatê:

"Panc lacê min estbî. Di Derkuran de hîrê gomeyê ma estbî. Lacanê mi xwi rê bazirganîya pesî kerdêne. Wesarî pes girotê, şiwaneyî kerdêne ver, payîze berdêne di xirbeyê Dîyarbekirî de rotêne. Bi serewedartişê Şêx Seîd Efendî dir bobelatî, seysebatî ma ser de hamey. Di mîyanê panc serran de panc lacî min ra berdî. Heme zî bi guleyanê romê neyarê nameyê ma.

Badê ke lacî qedênay, surgunê min û bûkanê min, bi tûtan wa, yê heme malbate vet. Payîzo peyîn, ma qicikî dayî vernîya xwi, boxçikî eştî mil û ma da vernîya cendirman. Ma berdî nehîyeya Hênî.

Qerargehê alayîya siwarî ya Elî Barûtî di nehîyeya Hênî, kaleka meydanê Qesele de bî. La navendê fermandarî, tabûra siwarî ya seyare her tim Elî Barûtî dir bî. Licê de, di binê saraya Mehmed Begî de, qata warî de bî. Wetaqêke bi arzî nûştegehê Elî Barûtî bî, di odeyê bînî zî bi qey kar û barî çîyanê bînan, eywana pîle cayê rakewtişê cendirman, dêsê çend odeyanê bînan zî dabî wedartiş û estorê yîne tede, yanî kerdibî tewleyê estoran. Keyê Elî Barûtî zî di mehlaya Çarşî, peyê saraya Mehmed Begî, kaleka banê Kemal Begî de bî. Cênî û hîrê tûtê yê estbî. Qerwaşa cinîya ey Melîhaya licêyîce, jinebî bî û tirkî zanayne.

Elî Barûtî di nehîyeya Hênî de qerargeh nabî ro. Sirgunîyê ke kom kerdbî bi seyan bî. Qefle bi qefle dewan ra kom kerdêne. Zafê yîne malbatî û pîrekî bî. Pîrekî mêrdan ra zêdetir bî. Ma di rocî di Hêni, kaleka meydanê Qesele, kişta konanê eskeranê romî de, di mîyanê yê qefleyanê ke go şêrê sirgun de mendî.

Di ê di rocan de ma seysebatê giranî bi çimanê xwi dî. Şîşa sûre roc di goşê çend merdiman de kerdêne. Ma bi wirdî çiman sosretî dîy. Elî Barûtî şar guman û dewan ra ardê Hêni, di meydanê Qesele de kom kerdê. Bi ferman eskeranê xwi ra vatê: "**Şorê veyndê şarê qeseba zî, wa bêrê vengê şalûlan û bilbilanê xwi goştarî bikerê!**" Verê çimanê ma hemîne de, yê versûcî gozekanê lingan ra heya pehnîya mîyanê çiman bi qirmê dara tuwa mîyanê meydanî wa, bi kindiran girê dayne, şîşê goştî di tirafa adirê daranê mazêran de kerdê sûre, kerdê goşê yîne yê çepî ro û di goşo rast de vetêne. Wexto ya şîşe di goşanê înan dir bîne û ay vengo yîne vetêne, Elî Barûtî yê vengî ra vatê "vengê şalûlan û bilbilan". Badê coyî sereyê îna terakerdêne û berdêne. Min înanê verê xwi ra pesa, va yê ke sereyê înan terakerdî, ser a berdî? Va, yê ke di meydanê Qesele de şîş di goşanê înan ra kenê, bi qey ke sosretan nîşanê şarê ma bidê, yîne bitersinê, sereyê înan benê serê fekê şikeftê Enqebîrî kenê serê rewte wa. Bi qey kaposê tersê xwi bikerê serê şarê ma, ay sereyî serê fekê şikefte de manenê, heta sereyêko bîn yan sereyê bînî

vecîyê, yê ewca dar de manenê. Heke joyêko naskerde bo, badê hewteyê serê fekê şikefte, benê Dîyarbekir, ewil ya rewtika sereyîne danê destê delalan, di mîyanê çarşî û taxanê bajarî de çarnenê û delalî veyndenê, vanê, bêrê bêrê, serreyê filankesî ke qarşîyê dewlete hameyne, bivînê! Badê coyî benê serê çarderê beyrayê xanê Hesen Paşayî de çiknenê. Nameyê yê zî di bin de nûsnenê.

Rocê hîrine reyna mîyanê meydanî de adir kerd we. Dewan ra şar hêwirna. Şarê qeseba bi cênîyan û tûtan wa kom kerd. Ma zana go reyna çi biqemîyo. Elî Barût di mîyanê qefleyke eskerî de hame. Bi qamey qatilan meteknaye bî. Reyrayîşê yê de eysayne ke ew bi çimanê sultanêkey Osmanîyan, yan zî reysê teraqîçîyan awnêno xwi ra. Zaf bê edeb bî. Ci rê nazbalîfe serê kursî de nabî ro.

Şîşa goştî di mîyanê tirafa adirî de bîya zey bizotî. Çar sereyî têver nayne reyna zî a şîşe eşkayne bi sûrê goşan derbas bikero.

Panc serrî yê ke ez û Elî Barût ma yewbînî nas kenê. Panc lacanê min bi guley eskeranê yê zerrî ra gunî kerdebî venge. Bî meymanê Homay.

Çende serrî yê mi çimê yê nas kerdêne. Verçimikêka camsîya dabî verê yê çimanê xayînan. Tezbihêka sîyaya hîris û hîrê di destê ci de, gulikêkew zêrîn bi qirmê ya wa bî. Şeqşeq kerdê. Rey-rey zî zey pêxwasanê ma, di mîyanê gıştanê xwi de tadayne. Yewo kilmo werdi û xilîsik bî. Şalê esparan peray bî. Saqê cîzmanê ey resayne binê çokî, boyaxkerdey û bereqîyayne. Şewqaya xwi vete û sere çokê xwi de na ro. Porê ey gurr û pey ra qelebnayebî. Serepîl, mîyanê çiman doq û bruyê ey pê wa bî. Zincqic, lewtenik û çeneyê ey zey yê liwe barî bî. Dindanê yê di mîyanê ê lewanê tenikan de zey yê qantira Hesê Qantirçîyê keyê Şêxî pîlî bî. Zimbêlê ci di binê qulanê zinca ci de sîya û zey yê alemanî, Hîtlerî bî. Bi a zincî, ê lewan, ê çeneyê barî, a doqîya xwi çimê merdimî de bîne liwêkew nehsê beyaran, yawo pîr. Nehsî, zexelî û konetî rûçikê ey ra rişyayne. Sinûx nêbî. Antişê tezbîhan, tadayîşê înan de, merdimî dîne ke rihê ey zere de reqesêno. Di a tehlîya rûçikê ci de, ew zî zano ke sûcêk keno. Hîrê rey ro qama xwi ya ke aysena, di binê erdî de bî. Dirûvê ey ro bafilanê armenîyan kewtêne. La henî kurdan vatê, macirê hetê Balqanan, qesebaya Qircaelî ra wo. Tenî Hecî Emerê dedê Ezîzî min vatê, nêzana kamî min ra vato, Elî Barût ê bîcikanê Kazim Qerebekirî ra wo. Bêbabî di mîyanê artêşe de sey bîyo pîl.

Tay qisey kerdêne. Vatişo ke fekê ey ra vecîyayne, ferman bî, zey şimşêrê tûjî, sereyî birnayne. Yê wirdî şeşderbanê kalekanê ey ra eysayne ke yewo tersonek o. Lewra gama serê nazbalîfe de rûnişte bî zî di mîyanê ê cendirman de, reyna di demançey paştî de, qamçî di dest de, bi ya qayde girêdane, heybetêke te ra virazyayne. Badê rûniştişî, qevdey qamçî kerde verê saqey cîzmî.

Ena game de, yewo qirase di mîyanê qefleyê eskeranê bi singû de dest bi kelemçe ard. Min persa, yîne min ra va, serekê eşîra Nêrba Axan o. Min nameyê ci persa, va, Axa yo. Axa ard mîyanê meydanê Qesele, cayê ê qelebalixî, binê dara tuye. Min persa, gelo sûcê Axayî çi yo? Va, Elî Barûtî şirawito dima, yo zî bê kîsê zêran ameyo, loma. Gama Axa di mîyanê ziftîyan de ard, dendikêke, qasê xumamê verê rocî ters di çimanê Axayî de nêaysayne. Zimbêlê ey bihameyne mûntişî, qumata tûtêke rê kaşînê girêdayîşî te ra virazîyayne. Yewo zey qama ci zimbêlê ci pîlî bî. Mîyanê çimanê ey hîra û akerde bî. Serserqot bî. Qey qanûnê şewqa qebûl nêkerdbî, şewqa nêdabî sereyê xwi, fesa ey sere ra vetbî û dirnabî, serserqot verdabî. Temenê yê dewrê pancas serre, la porê ci yo sîya de yew layêkeyo tenî zî sipî çinê bî. Ê zimbêlê pîlî zî zey porî sîya bî. Axa zey dîko di verê kêyan de mîyanê kergan de biayso, ana aysayne. Di mîyanê ê cendirmeyanê bi singuyan de zey dîkî sereberz bî. Eskeran ew berd qirmê dara mîyanê meydanî, ya tuyîne. Înan waşt ke paşta ey bidê qirmê dare û girê bidî. Bi îşaretanê destan û milan va, "Ez tecuman wazena..." Elî Barûtî venda min û va "Ci rê ercumanî bike!" Ez bîya tercumanê Axayî. Min te ra persa, "Ti se vanê?" Va, "Elî Barût Begî ra vace, wa min girê nêdo. Qarşî civatî min qic nêfîno. Ez o paşta xwi bidî qirmê dare, sereyê xwi tîk bigîrî, ez xwi nêleqnena." Min vatişê Axayî çarnayî û bi tirkî Elî Barûtî ra vatî. Qebûl nêkerd û va, "Nê. Ez o yê girê bidî!"

Ew zey denga herfa mehseran bi qirmê dara mîyanê meydanê Qesele wa girê da. Onbaşî şîşa sûre mîyanê tirafa agirî ra vete, kerde goşê Axayî ê çepî ro û di goşo rast de vete. Axayî veng nêvet, nêqîra, la vengê qirçînîya dindananê ey, ê ke ewca bîy, hemîne şinawit. Heya şîşe di goşo rast ro vecîya zî, Axa sax bî. Çimê ey akerde bî, civetî a xurtîya Axayî rê lalîgan mend."

NEWEPEL
rojnameyo kulturî yo 15 roje
16-30 hezîrane 2011 Hûmare: 7 Vaya / Fîyat: 1 TL
Dil, Sanat ve Kültür Derneği adına imtiyaz sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü: Bilal Zilan
Yayın Kurulu: Sait Aydoğmuş, Ahmet Kasımoğlu, Hasan Çakır, Neymetullah Gündüz
Editörler: Roşan Lezgin, Bilal Zilan
Redaktör: Roşan Lezgin
Adres: Lise cd. 2.sk. Adalet apt. No:3 Yenişehir / Diyarbakır
Tel: (0 412) 223 03 69
newepel@hotmail.com
Baskı: Furkan Matbaası, Lise cd. Yenişehir / Diyarbakır

Duisburg de Dara Ehmed Arifî Ronîya

Seyîdxan Kurij - Duisburg

Bajarî Almanya Duisburg de semtê Hambornî mehlaya şaîran de bi nameyî "Dara Ehmed Arifî" yew dare ûmeye rûnayîş.

Cematî Averberdişî Duisburgî (EG-DU) bi minasebetî rojanî dormareyî, roja 6 hezîrane 2011, bi nameyî "Dara Ehmed Arifî" yew gozêri rûmiti. Semed ke nameyî kuçeyanî na mehla nameyî şaîranî almanan o, na mehla sey mehlaya şaîran yena naskerdiş. Mesela, na mehla de nameyî kuçeyan, kuçeyî Goethe, kuçeyî Schillerî, kuçeyî Kantî ûêb. Nufûsê na mehla % 60 xerîb î. Mîyanî xerîban de zî zafê înan tirk û kurd î. Kurdî îtayî hêna zaf kurdî Dêrsim, Erzingan û Çewlîg î.

EG-DU îta di cuwa ver zî bi nameyî Yunus Emre û Nazim Hîkmetî gozêrî rûmitib. Emser rûmitişî gozêrê Ehmed Arifî bi qisêkerdişî sereka EG-DU Sabine Manon dest cikerd, dima ra serekî şaredarîya Hamborn Uwe Heider qisê kerd. Uwe Heider va, "Semtê ma yew cayo zafkulturî yo, no rid ra ma wazenî kulturî bîn zî îta de sey sembol cayî xo bigerî. Nê gozêran bi no armanc a ma îta de rûmenî." Qisêkerdişî Heider ra pey mesulî şaxî ziwananî xerîban yê kitabxaneyî Duîsburgî Dr. Yilmaz Holtz-Erşahîn (Yilmaz Seydo) cu û berhemanî şair Ehmed Arifî ser o agahî da hedreyan. Yilmaz Seydoyî va, herçiqas Ehmed Arifî şîîrî xo bi trikî nuştî, la o kurd o û ey hem kurmancî hem zî kirdkî zanaynî. Yilmaz Seydo zî eynî wext de yew hozanî kurdan o.

Şarî Duîsburg û Hamborn zî

merasîmê ronayîşî dara Ehmed Arifî de ca girot. Înan ra çend kesanî çewlîgij û dêrsimijanê ma ra kêfweşîya xo ardi ziwan ke bi nameyî yew şaîrê kurdan îta de yew dare ronîyaya. Înan va, ma şîîranî Ehmed Arifî ra û ey ra zaf hes kenî, na dare her wext ey bîyaro ma vîr, ma her fersat de bîyerî îta û awe bidi na dare.

Kokî na gozêri de yew parçeyî asinî ser o cuya Ehmed Arifî, berhemî ey û yew şîîra ey ameyê nuştiş.

NAMEYÊ VILAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

esparike (Sêwregi)
fisa citêre (Pîran)
fiska cotyaran (Gêl)
gula rojî (Motkan)
gula sosin (Mamaxatûn)
hanek (Sîwan)
hanhanek (Hênî)
hanhanik (Gêl)
henek (Dara Hênî)
kozvilika mêşnûn (Govdere)
linga malî (Dêrsim)
linga mîyî (Gimgim)
qerqaşa wesarî (Pîran)
vila kutikan (Şankuş)
vila wesarî (Gêzîn)
vilika mêrgan (Dêrsim)
vilika xabare (Gêl)
xozelike (Pasûr)
zeferane (Vate)

Kurmancî: bîvok, canemêrg, çîvtan, fiska gur, gula hesretê, gulemî, kulîlka zahferan, pîvît, sosin
Soranî: kulîlka cotarî, pîvok, pîvonk
Goranî: pîjok, pîşok, pîvelok, pûşek, şinêrek, zerdey baxî
Tirkî: Çiğdem
Latînkî: Crocus

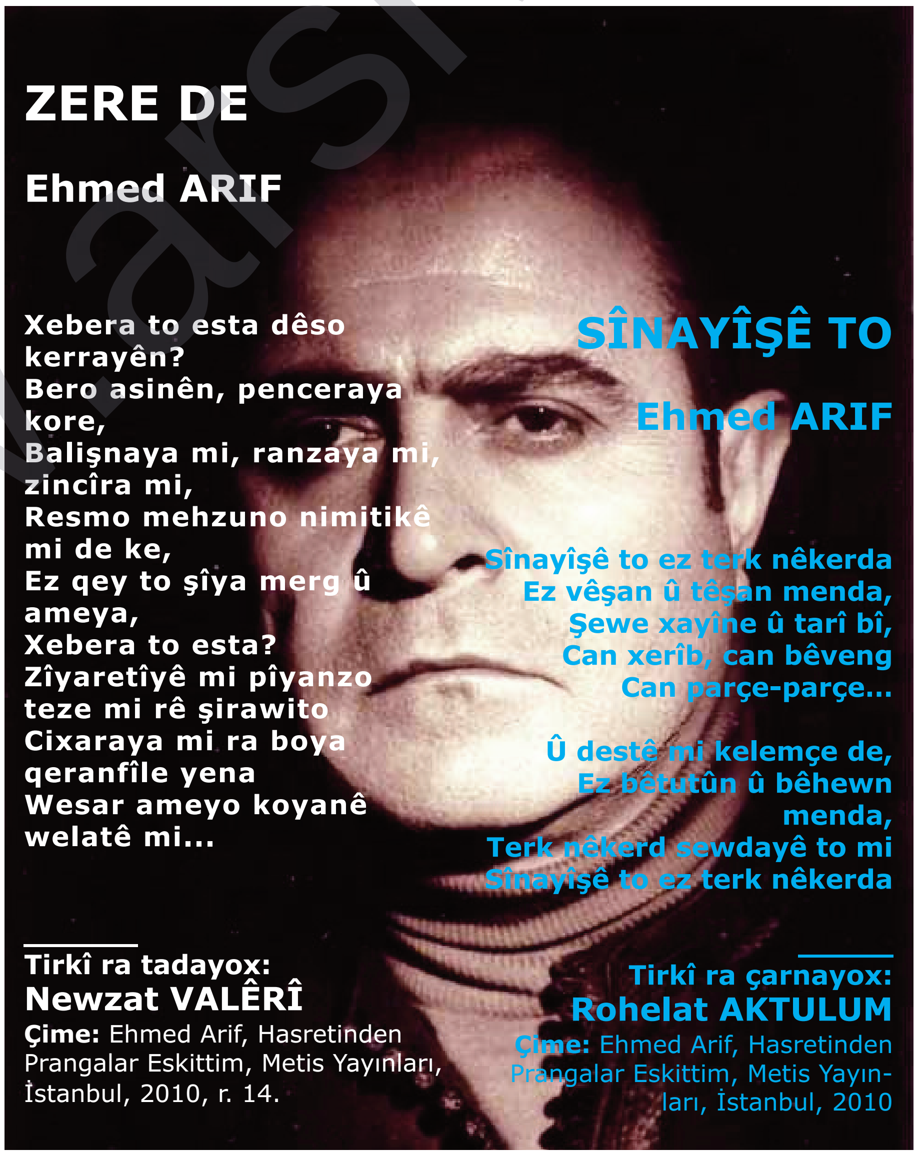

ZERE DE

Ehmed ARIF

Xebera to esta dêso kerrayên?
Bero asinên, penceraya kore,
Balişnaya mi, ranzaya mi, zincîra mi,
Resmo mehzuno nimitikê mi de ke,
Ez qey to şîya merg û ameya,
Xebera to esta?
Zîyaretîyê mi pîyanzo teze mi rê şirawito
Cixaraya mi ra boya qeranfile yena
Wesar ameyo koyanê welatê mi...

Tirkî ra tadayox:
Newzat VALÊRÎ
Çime: Ehmed Arif, Hasretinden Prangalar Eskittim, Metis Yayınları, İstanbul, 2010, r. 14.

SÎNAYÎŞÊ TO

Ehmed ARIF

Sinayîşê to ez terk nêkerda
Ez vêşan û têşan menda,
Şewe xayîne û tarî bî,
Can xerîb, can bêveng
Can parçe-parçe...

Û destê mi kelemçe de,
Ez bêtutûn û bêhewn menda,
Terk nêkerd sewdayê to mi
Sinayîşê to ez terk nêkerda

Tirkî ra çarnayox:
Rohelat AKTULUM
Çime: Ehmed Arif, Hasretinden Prangalar Eskittim, Metis Yayınları, İstanbul, 2010

NAMEYÊ HEYWANAN

Amedekar: Roşan Lezgîn

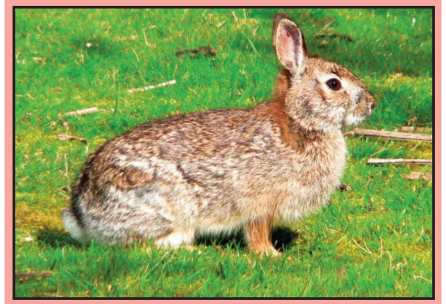

hargûş (n)

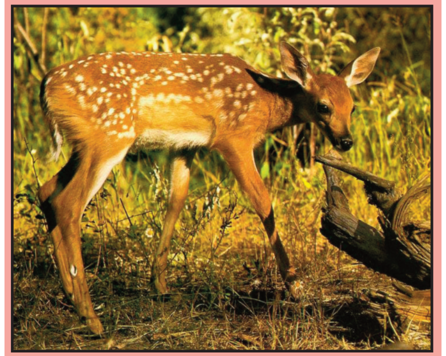

xezale (m)

peskovî (m), gakovî (n)

Not: Nameyê makî (bi tirkî: dişil) bi (m), nameyê nêrî (bi tirkî: eril) bi (n) îşaret bîyê.

www.arsivakurdi.org